

*Оскерко-Рославлева А.Р. магістрантка
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
e-mail: oskerkoroslavleva@gmail.com
Шуканова А.А., к.пед.н., доц.
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
e-mail: shukanova0707@gmail.com*

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 11 КЛАСУ

Питання упорядкування термінології завжди було актуальним на різних етапах розвитку науки. Адже адекватне тлумачення суті явищ, категорій розкриває генезис, відтворює процес їх утворення, становлення і закладає основи подальшого розвитку. Виокремлення основних понять, термінів, які відображають специфіку змісту сучасних шкільних курсів географії є суттєвим кроком для удосконалення освітнього процесу в напрямку розвитку логічного мислення учнів, формування теоретичних знань. Логічно систематизований і підпорядкований провідним поняттям фактичний матеріал дає змогу цілеспрямовано – від уроку до уроку, від теми до теми, від курсу до курсу – ефективно підтримувати процес пізнання учнів.

Науковці розглядають поняття як категорію, що подається в узагальненій формі і відображає суттєві й необхідні ознаки об'єкта досліджень, а також їхні взаємозв'язки. В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва в дидактиці географії дають визначення географічним поняттям як узагальненій формі

відображення дійсності, зміст якої у цілому визначається суттєвими ознаками географічних об'єктів, процесів і явищ і відношеннями між ними [1, с. 86-87].

Глобальна економіка – це відносно нове поняття, поява якого обумовлюється об'єктивними процесами розвитку світового господарства та посиленням інтеграційних та глобалізаційних процесів у межах сучасного світоустрою. У зв'язку з цим існує велика різноманітність визначень і тлумачень вказаного поняття, автори акцентують увагу на різних його суттєвих ознаках, пропонують вузькі і широкі тлумачення терміну.

У науковій літературі глобальну економіку визначають як зовсім нову історичну реальність, відмінну від світової економіки, в якій процеси нагромадження капіталу відбуваються в різних частинах світу. До прикладу, І.І. Вініченко, О.В. Гончаренко, С.В. Васильєв та К.М. Дідур в навчальному посібнику для студентів економічних спеціальностей подають глобальну економіку як уніфікацію і інтеграцію світової економіки, а саме глобалізацію високих технологій, виробництва, споживання, фінансування, кредитування [2, с. 56].

Під час розробки навчальних програм у 2017 р. у контексті реалізації концепції Нової української школи до змісту шкільного предмету географії було включено поняття «глобальна економіка» в якості знаннєвого компоненту предметної географічної компетентності, що формується в курсі географії 11 класу «Географічний простір Землі», а саме в розділі III. «Загальні суспільно-географічні закономірності світу». Проте розкриття даного

поняття у шкільних підручниках з географії для 11 класу, які видавалися у 2019 р., теж, як і в науковій літературі, дещо різняться. Розглянемо визначення даного поняття, що наведені в шкільних підручниках географії (рівень стандарту) для 11 кл. закладів загальної середньої освіти.

Глобальна економіка – єдина система, що об'єднує економіки всіх країн світу, які взаємодіють між собою завдяки міжнародному поділу праці [3, с. 101].

Глобальна економіка – сукупність взаємопов'язаних економічними, інформаційними, людськими потоками сфер економіки країн світу, що функціонують як єдиний комплекс [4, с. 136].

Глобальна економіка – це цілісна система, компоненти якої поєднані всесвітніми фінансовою, інформаційною та гігантською виробничо-збутовою мережами, що може діяти в реальному або обраному часі в планетарному масштабі [5, с. 136].

Глобальна економіка – тип економіки, для якої характерний високий рівень взаємозв'язків та взаємозалежності національних економік, переплетення господарських, фінансових та людських ресурсів [6, с. 88].

Глобальною економікою є процес формування взаємопов'язаних і взаємозалежних національних економік у масштабі планети на основі створення світового ринку. Глобальна економіка – новий якісний етап розвитку світової економіки, яка поступово перетворюється на цілісний глобальний організм, утворений

гігантською виробничо-збутовою, глобальною фінансовою та планетарною інформаційною мережею [7, с. 144].

Глобальну економіку також розглядають як якісно новий етап розвитку світової економіки, що поступово перетворюється на цілісну систему, утворену величезною виробничою, глобальною фінансовою та планетарною інформаційною сферою [8, с. 127].

Як бачимо останні два визначення є дуже подібними як за родовим словом – «новий етап розвитку світової економіки», так і за суттєвими ознаками, що пов'язують цей термін із глобальним виробництвом, фінансами, інформацією.

Недоліком вказаних визначень є те, що вони не виокремлюють особливості глобальної економіки, як наслідку інтеграційних та глобалізаційних процесів і фактично є застосовним до більш застарілого поняття «світова економіка». Зазначимо, що цих недоліків, наприклад, позбавлено дуже лаконічне визначення глобальної економіки, яке наведене в Кембриджському словнику англійської мови, де воно трактується як система з виробництва і торгівлі в усьому світі, що сформувалася внаслідок глобалізації [9].

Для глобальної економіки характерний високий рівень взаємозв'язків та взаємозалежності національних економік, переплетення господарських, фінансових та людських ресурсів, коли відбувається формування єдиної планетарної економіки, в основі якої лежать потужні інтеграційні процеси. Сучасні підручники з географії для 11 класу дають різні визначення поняттю «глобальної економіки». При цьому недоліком багатьох з них є ігнорування новітнього походження поняття. Зважаючи на викладене доцільним є

запропонувати уніфіковане визначення поняття «глобальної економіки», як якісно нового сучасного етапу розвитку світової економіки, як глобальної, наднаціональної, інтегрованої, складної і цілісної системи, елементи якої об'єднані виробничо-збутовими, фінансовими та інформаційними зв'язками внаслідок глобалізації. Нами розроблена схема логічної послідовності формування поняття глобальна економіка у формі кластеру (рис. 1). Так першопочатково формуються загальні поняття «економіка», «глобалізація» (ще в курсі географії основної школи), а потім вже з них утворюється більш складне поняття «глобальна економіка» (в старшій школі), при цьому показується тісний зв'язок останнього із поняттям «світова економіка», які проте не тотожні один одному.

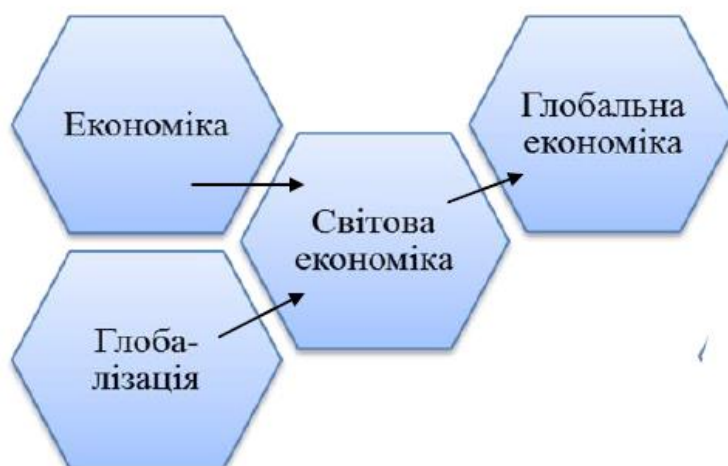

Рис. 1. Кластер формування поняття «Глобальна економіка»

Під час роботи з інформаційними джерелами, наприклад текстами підручників з географії та економіки, учні з'ясовують що елементами глобальної економіки як системи виступають економічні суб'єкти різного рівня: фізичні особи, підприємства (компанії), національні держави, міждержавні регіональні об'єднання,

транснаціональні корпорації, транснаціональні банки. Їх об'єднує в єдину глобальну систему фінансовий, інформаційний, людський, виробничий та господарський зв'язок.

Отже, зважаючи на зміни в нашому світі, перехід від типу економіки в якій домінували національні економічні інтереси, що почався у 80-х роках ХХ століття, до нового типу наднаціональної економіки зумовив появу нового поняття «глобальна економіка» і відповідно включення його до знаннєвого компоненту предметної географічної компетентності, проте подальший розвиток поняття потребує його уточнення та уніфікації з позицій методики навчання географії.

Список використаних джерел

1. Самойленко В.М., Топузов О.М., Вішнікіна Л.П. та ін. Дидактика географії: монографія (електронна версія). Київ: Ніка-Центр, 2013. 570 с.
2. Вініченко І.І., Гончаренко О.В., Васильєв С.В. та ін. Глобальна економіка: навчальний посібник. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2019. 234 с.
3. Безуглий В., Лисичарова Г. Географія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 176 с.
4. Гільберт Т.Г., Савчук І.Г., Совенко В. В. Географія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: УОВЦ «Оріон», 2019. 192 с.
5. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2019. 176 с.
6. Пестушко В., Уварова Г., Довгань А. Географія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 160 с.
7. Масляк П.О., Даценко Л.М., Куртей С.Л. та ін. Географія (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 272 с.
8. Довгань Г.Д., Стадник О.Г. Географія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 224 с.
9. The global economy. *Definition in the Cambridge English Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/global-economy> (дата звернення: 15.11.2021).

*Павлова Т.С. аспірантка
Вінницький державний педагогічний
університет ім. М. Коцюбинського
e-mail: pavlova708@ukr.net*

ЕТАПИ ПІЗНАННЯ ТЕХНОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ